

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA PIDULIK KOOSOLEK „AKADEEMIA ROLL RIIGIS“

Teisipäeval, 19. veebruaril toimus Eesti Teaduste Akadeemias pidulik koosolek. Nagu avasõnas märkis Akadeemia peasekretär akadeemik Leo Mõtus, ei luba tõsised ja asjalikud akadeemikud endale just tihti sellist kooskäimise vormi, nagu pidulik koosolek. Viimane toimus tervelt kümme aastat tagasi.

Kogunenud oli pea täissaal pidulikult riietunud mehi ja naisi, sest koosoleku kutse riidekood oli – tume ülikond. Alustuseks lauldi hümnid Eesti TA meeskoori väikese koosseisu toel ja dirigent Kuno Arengu dirigeerimisel. Seejärel pidas Akadeemia president Richard Villems ettekande „Eesti Teaduste Akadeemia ajas ja ruumis“. Kuna see aasta ei ole ainult Eesti Vabariigi juubeliaasta, vaid ka Eesti Teaduste Akadeemia juubeliaasta, lihtsalt akadeemia on 20 aastat noorem kui Eesti riik, siis antud pidulikku koosolekut võib pidada ka Akadeemia juubeliürituste avapauguks, mis peaks tipnema 22. oktoobril – seda kuupäeva loetakse Akadeemia sünnipäevaks. President andiski oma ettekandes ülevaate, kuidas Akadeemia on nii seadusandlikult kui võimuhete poliitilistes tormituultes tänasesse päeva jõudnud. Alustades sellest, et oli igati põhjendatud Akadeemia moodustamine paarkümmend aastat hiljem võrreldes riigi tekkega, sest peatähtis oli siiski rahvuskeelsete ülikoolide ja muu haridus- ning teadussüsteemi ülesehitamine. Samuti on tähelepanuväärne, et kuigi 1. septembrist 1939 olid Saksamaa väed juba tunginud Poola territooriumile, ei peetud rahvusvahelist poliitilist situatsiooni siiski nii lootusetuks ja perspektiivituks, ja paar kuud hiljem Eesti Teaduste Akadeemi ikkagi asutati. Akadeemik Villems peatus ka Akadeemia nõukogude perioodi seadusloomel, tema suhetel riigiga – kellele TA allus, skaalal Eesti NSV Ministrite Nõukogu – NSVL Teaduste Akadeemia Presiidium. Samuti peatus ta akadeemikute ülesannetel ja põgusalt ka keerulisel ülemineku perioodil.

Piduliku koosoleku teise ettekande tegi Akadeemia asepresident Jüri Engelbrecht, teemal „Akadeemiad ajas ja ruumis“, milles andis ülevaate akadeemiade ajaloo, alates Academos Platon'i asutamisest 387 e.m.a. kuni kaasaegsete akadeemiade eelkäijateks loetavate Itaalia – Accademia dei Lincei (1603), Prantsuse – Academie Francaise (1635), Weimar, Halle (tinglikult Saksamaa) – Leopoldina (1652), Inglismaa – Royal Society of London (1660) asutamisest. Samuti peatus ta erinevatel vastuoludel, mis on pidevalt valitsenud vaba mõtte ja vaimu kandvate akadeemiade ja valitseva poliitilise eliidi vahel. On teada ja ajalooline tõde, et juba Platoni akadeemia keeldus teatud küsimusi arutamast ja hilisemast on teada, et akadeemiatel on olnud erinevates riikides väga keerulisi perioode. Eriti 17. sajandil ja hilisemal II Maailmasõja ajal. Täna pööravad aga akadeemiad väga palju tähelepanu rahvusvahelise koostöö edendamisele ning ikka sellesama vaba mõtte ja vaimu tugevdamisele.

Pärast ettekandeid lauldi ühiselt Gaudeamust ja uskuge, Akadeemia saalis, kus enamus on akadeemikud ja professorid, kõlab hümnid teise salmi algus, ühiselt lauldes – *Vivat academia, Vivant professores!*.... märksa uhkemalt kui ülikooli korporatsiooni ruumes tudengite poolt laulduna.

Gaudeamusele järgnes kerge veinirüüpamine ja puuviljade söömine omavahelise tiheda diskussiooni saatel. Vaat selline on pidu akadeemikute moodi!

Margus Maidla